

BESLUT

2014-02-03

Dnr: 13/02387

SAKEN

Västerbottensnytt, SVT1, 2013-10-01, kl. 19.15, inslag om en kurs vid Uppsala universitet; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget fälls. Granskningsnämnden anser att det strider mot kravet på saklighet.

FÖRELÄGGANDE

Sveriges Television ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

INSLAGET

Inslaget handlade om en kurs vid Uppsala universitet i hållbar utveckling och ett kursmoment, ett så kallat ”case”, som handlade om hur utomparlamentariska metoder kan användas för att påverka gruvbrytning.

I det så kallade löpet visades bilder från en demonstration i Kallak där en demonstrant lyftes upp från marken av poliser samtidigt som nyhetspresentatören sa följande.

(Nyhetspresentatör) – Universitetskurs uppmanar till civil olydnad.

Samtidigt som nyhetspresentatören påannonserade inslaget syntes texten ”Universitetskurs, Uppmanar till civil olydnad” i bild.

(Nyhetspresentatör) – På Uppsala universitet har studenter fått lära sig hur gruvan i Rönnebäcken kan stoppas genom till exempel civil olydnad. Och nu höjs kritiska röster mot den här kursen.

Sedan följde inslaget.

(Reporter) – Ja, det är aktioner som den här i Kallak utanför Jokkmokk i Norrbotten som den planerade kursen vid SLU, Uppsala universitet, delvis handlar om. Att lära sig

utomparlamentariska aktiviteter som kan utöva ett tryck som leder till att gruvan i Rönnbäcken stoppas. (Kommunalråd i Storuman) – Men att man har en högskoleutbildning där man utbildar då studenter i konsten att, som jag uppfattar det, bryta mot lagen det tycker jag är, alltså, för mig är det helt förkastligt. (Studierektor vid Uppsala universitet) – Taget ur sin kontext så ser det ju annorlunda ut än hur vi har använt det hela och hur studenterna relaterat till det hela också, så att. (Reporter) – Så att ni uppmanar inte till direkta olagligheter här då? (Studierektor vid Uppsala universitet) – Nämen, precis, och tänk på det här också som en övning, som ett rollspel. (Reporter) – En av de som planerat kursen i "Hållbar utveckling" vid SLU i Uppsala är själv aktivist och deltog i Kallakupproret. (Studierektor vid Uppsala universitet) – Jag kan ju inte tänka mig att det är en del av någon större strategi från hans sida av att koppla ihop hans aktivism och det som han har gjort som del av att jobba med utbildning eller jobba med [...] kursen[...]. (Reporter) – Men tycker du att det är särskilt objektivt och trovärdigt när en sådan person får vara med och ta fram delar av sådana här "case" som det är i den här kursen? (Studierektor vid Uppsala universitet) – Han kan ju [...] eller jag har fullt förtroende för att han då och även om han skulle ha jobbat vidare nu, kan separera det som är hans roll i att jobba med utbildning eller jobba med en specifik kurs och separera det andra som har att göra med hans privata ställningstagande och så. (Kommunalråd i Storuman) – Här använder man universitet som någon form utav arena för, för kunskapsutbyggnad kring utomparlamentariska aktiviteter. Om det hade varit Greenpeace eller Jordens vänner som har haft en kurs för sina medlemmar då hade det väl varit helt okej men ett universitet, det känns, alltså, det känns främmande.

ANMÄLAN

Anmälaren (NN) är kritisk till inslaget och anser i huvudsak följande.

Det framstod i inslaget som om NN var ansvarig för kursen och dess utformning. Det stämmer inte eftersom NN endast var medförfattare till ett "case" som användes i kursen.

De inledande bilderna från Kallak gav intrycket att "caset" i fråga lärde ut att så som man gjorde i Kallak bör man göra i Rönnbäck. Det är felaktigt eftersom "caset" skrevs långt innan händelserna i Kallak.

I inslaget ifrågasatte reportern NN:s objektivitet och etik och NN är kritisk till att han inte fick bemöta kritiken. NN är förmögen att separera sitt akademiska arbete från sina egna politiska ställningstaganden, något som studierektorn vid Uppsala universitet framhöll.

NN är kritisk till att *Västerbottensnytt* inte tog upp alla tre delar av "caset" i inslaget. Dessa tre uppgifter är beroende av varandra och måste ses som en helhet. Det är viktigt att förstå att även om studenterna kom fram till att de skulle ha utfört civil olydnad handlar det om att studenterna själva – utifrån sina egna åsikter och världsuppfattningar – kommit fram till att sådana metoder var mest effektiva, inte att NN:s kollegor eller "caset" lärt ut dessa. NN anser vidare att det inte är något principiellt fel att frågor om civil olydnad diskuteras i en kurs om samhällsförändring.

Slutligen ifrågasätter NN att kommunalrådet i Storuman var den som beskrev vad "caset" var, hur det användes, och vad dess syfte var.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television (SVT) anser sammanfattningsvis att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

SVT:s regionala nyhetsprogram *Västerbottensnytt* har vid flera tillfällen under år 2013 rapporterat om konflikten kring den planerade gruvbrytningen i Rönnbäcken. Det är helt i linje med SVT:s uppdrag att granska och skildra de skilda uppfattningar som finns i frågan. Anmälaren anser att relevant information är borttagen vad gäller den universitetsutbildningen och det "case" som omnämndes. Det är riktigt att det "case" som använts i undervisningen innehöll flera delar, varav utomparlamentariska metoder var en. Det var en journalistisk bedömning att detta var det mest intressanta, mot bakgrund av de protester som förekommit mot den planerade gruvbrytningen i Rönnbäcken. Redan i påannonseringen sägs tydligt att det *till exempel*, det vill säga inte enbart, är civil olydnad som metod som lärs ut i kursen. Det sägs även i inslaget att "caset" *delvis* handlar om utomparlamentariska aktiviteter.

Protesterna mot gruvbrytningen i Kallak i Norrbotten är det enda exemplet på att civil olydnad använts i stor skala i samband med gruvbrytning, därför var det naturligt att använda bilder på detta för att illustrera ämnet motstånd mot gruvbrytning.

Vad gäller opartiskheten i inslaget så ges båda sidor möjlighet att framföra sina bästa argument. I båda fallen är det personer i ansvarsställning som intervjuas, dels ett kommunalråd i den kommun där gruvetableringen planeras, dels studierektorn för utbildningen där det aktuella "caset" använts. Det stämmer att anmälaren omnämndes men det framgick tydligt av inslaget att kritiken riktades mot kursledningen, som är ansvarig för kursinnehållet.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (vid tidpunkten för sändningen enligt 5 § i sändningstillståndet och efter den 1 januari 2014 enligt 13 § i sändningstillståndet).

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (vid tidpunkten för sändningen enligt 9 § i sändningstillståndet och efter den 1 januari 2014 enligt 8 § i sändningstillståndet). Dessa skyldigheter

innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet. Om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska dock den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Opartiskhet

Granskningsnämnden konstaterar att inslaget handlade om en kurs vid Uppsala universitet där kritik riktades mot ett kursmoment, ett fall, som handlade om hur utomparlamentariska metoder kan användas för att påverka gruvbrytning. Det förhållandet att inslaget hade en kritisk infallsvinkel innebär inte i sig, med hänvisning till SVT:s granskningskyldighet, att inslaget strider mot kravet på opartiskhet. Inslaget innehöll emellertid även viss kritik mot den icke namngivna NN, en av medförfattarna till fallet. Nämnden anser dock att den huvudsakliga kritiken riktades mot Uppsala universitet – kritik som studierektorn vid Uppsala universitet fick bemöta – och kan därmed inte finna att det förhållandet att NN inte fick komma till tals innebär att inslaget strider mot kravet på opartiskhet. Vad beträffar de bilder som visades från Kallak, och att kommunalrådet från Storuman uttalade sig om fallet, medför inte heller att inslaget strider mot kravet på opartiskhet.

Saklighet

Nämnden kan inte finna att uttalandet om att NN var en av dem som planerat kursen samt att NN varit med och tagit fram delar av fallet var så missvisande att det innebär att inslaget strider mot kravet på saklighet i den delen. Det förhållandet att inslaget inte tog upp alla delar av kursmomentet medför inte heller att inslaget strider mot detta krav.

Vad beträffar påståendet om att kursen ”uppmanar” till civil olydnad anser nämnden att SVT inte har visat stöd för sitt påstående. Mot den bakgrunden anser nämnden att inslaget strider mot kravet på saklighet i sändningstillståndet.

Detta beslut har fattats av Martin Holmgren, K-G Bergström, Ingrid Carlberg, Maria Edström, Leif Hedman, Jan Holmberg och Kristina Ståhl efter föredragning av Karin Lundin.

På granskningsnämndens vägnar

Martin Holmgren

Karin Lundin